

СУДОВА СТАТИСТИКА

В сучасному світі проблема насильства стосовно жінок та домашнє насильство, попри всі досягнення цивілізації, зберігає свою актуальність. Таке насильство залишається однією з надзвичайно поширених форм порушення прав людини, від якого переважно страждають найбільш уразливі групи осіб (діти, жінки, які перебувають у стані економічної, психологічної чи іншої залежності від чоловіків, інтимних партнерів або батьків, особи з інвалідністю, похилого віку та ін.).

Це небезпечне явище добре відомо й сьогоднішньому українському суспільству, що підтверджується даними фахових соціологічних досліджень. Майже половина населення потерпає від різних форм насильства в сім'ї, а його третина стикається з жорстоким поведінням з боку членів сім'ї вже у дитячому віці, жінки в Україні, як і у всьому світі, потерпають від такої форми насильства непропорційно.

Зазначені явища є наслідком того, що питання домашнього насильства, а також насильства щодо жінок тривалий час у всьому світі розглядалися як проблеми приватного характеру. Такі погляди на проблему домашнього насильства в Україні достатньо поширені і дотепер, а тому подолання цих стереотипів вимагає проведення широкої пропагандистської (просвітницької) роботи серед усіх верств населення (не тільки потенційних жертв або кривдників), формування в суспільстві нульової терпимості до фактів насильства, покладення обов'язку на кожного, кому стало відомо про факти насильства, повідомляти про це відповідні державні органи, покладення на ці органи обов'язку перевіряти такі повідомлення та вживати відповідні заходи для захисту жертви і притягнення до відповідальності кривдника. Особливість та парадоксальність цього явища полягає також у тому, що ці правопорушення відрізняються високим рівнем латентності, хоча значна частина їх вчиняється відкрито, інформація про них не є прихованою, проте з багатьох причин не реєструється відповідними органами, внаслідок чого жертви залишаються без захисту, а кривдники – без покарання.

Стамбульська конвенція є надзвичайно дієвим інструментом в боротьбі з цим явищем і його наслідками, тому наше завдання повною мірою скористатися її ресурсом.

Відповідно до ст.11 Конвенції, для цілей її виконання Сторони зобов'язуються ... регулярно збирати відповідні статистичні дані про випадки всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування Конвенції. Тому обговорення питання щодо існуючої системи збирання та

аналізу даних про насильство щодо жінок і домашнє насильство в Україні надзвичайно важливо для його оцінки на відповідність кращим європейським практикам та напрацювання рекомендацій щодо її вдосконалення.

Статистика взагалі, а правова і судова статистика, як її складові, відіграють важливу роль у врегулюванні суспільних відносин, оскільки успіх вирішення питання захисту населення від суспільно шкідливих та суспільно небезпечних посягань здебільшого залежить від адекватної оцінки ефективності роботи органів, відповідальних за протидію злочинності. Необхідна інформація щодо кількості вчинених злочинів, притягнення осіб до відповідальності тощо, може бути отримана шляхом збирання та аналізу статистичних даних.

Кримінально-правова статистика дає кількісно-якісну характеристику всіх зареєстрованих злочинів, осіб, які вчинили злочини, призначених покарань. Система її показників побудована відповідно до стадій кримінального процесу і складається з таких органічно пов'язаних між собою розділів:

- а) статистика органів дізнання та досудового слідства, яка характеризує діяльність державних органів, до компетенції яких належать розслідування злочинів і виявлення осіб, що їх вчинили;
- б) статистика кримінального судочинства;
- в) статистика виконання вироків, яка характеризує діяльність органів, що виконують призначені судовими вирокami покарання.

Статистика кримінального судочинства відображає у цифрових показниках роботу органів суду з розгляду кримінальних справ. Її показниками є:

- кількість кримінальних справ, що надійшли до суду;
- кількість осіб, стосовно яких судом розглянуто кримінальну справу;
- кількість засуджених осіб;
- кількість виправданих осіб;
- кількість справ, які були розглянуті в апеляційній та касаційній інстанціях, і наслідки цього розгляду;
- строки розгляду справ, а також процесуальні дії суду.

Аналіз та узагальнення статистичних даних, які є у різних формах судової статистики, дають можливість оцінити не тільки кількість вчинених злочинів, кількість осіб, що їх вчинили, але і якісні особливості вчинених злочинів, ступінь ефективності роботи правоохоронних та правозастосовних органів тощо, тобто дають можливість скласти достатньо повну картину щодо злочинності в державі. Можу стверджувати, що ці дані відповідають рекомендаціям щодо збирання даних про випадки домашнього насильства і насильства щодо жінок, проте на даний момент ці форми статистичної

звітності не можуть бути використанні для характеристики злочинності, пов'язаної з таким видом насильства, оскільки КК України не вирізняють окремо такі види злочинів. Як тільки у КК України будуть внесені відповідні зміни проблем з аналізом такого розділу судової статистики не буде.

Слід зазначити також, що особливістю правової і судової статистики є те, що вони характеризують лише ті правові явища, які офіційно зареєстровані правоохоронними органами. Якщо ті чи інші явища з якихось причин не були відображені в статистичній звітності, то для правової статистики їх не існує. Це дуже важливо знати й мати на увазі, оскільки злочинності, а злочинності щодо жінок та домашньому насильству особливо, притаманна така якість, як латентність (прихованість). Серед правників існує думка, що зареєстрована частина злочинності є невеличкою верхівкою айсберга, а латентна — є тією великою частиною, що лишається поза полем зору під водою. Тому для встановлення більш-менш наближеного до істини рівня злочинності окрім використання даних статистичної звітності необхідно проводити спеціально організовані кримінологічні та соціологічні дослідження.